

ALKOHOL- OCH DROGPREVENTION I VÄRMLAND

Länssamordnarens årsrapport 2009

LÄNSSTYRELSEN VÄRMLAND

Innehållsförteckning

Organisation och styrning

Samhällsråd Värmland

Länssamverkansgruppen för alkohol- och drogfrågor

Alkohol- och drogpolitiskt länsdokument

Referensgrupper

Organisation av det förebyggande arbetet i länets kommuner

Verksamhet i länssamordnaruppdraget under 2009

Reguljär verksamhet

Möten med Samhällsråd Värmland

Möten med Länssamverkansgruppen för alkohol- och drogfrågor

Möten med referensgruppen

Informationsinsatser och opinionsinsatser

Samordnarträffar och lokala nätverksträffar

Regeringens föräldrastödsstrategi

Länsdialog

Länssamordnarträffar och regional samverkan

Övriga möten och föreläsningar

Insatser i samverkan med andra aktörer

Alkohol och trafik

Riskbruk i arbetslivet

Samverkan med landstingets verksamheter

Barn i riskmiljöer

Dopning

Samverkan med Region Värmland

Samverkan med Karlstads universitet

Särskilda utvecklingsprojekt

Skolan förebygger

Småkommuners förebyggande arbete mot narkotika och alkoholskador

Alkohol på krogen

Tobak

Exempel på insatser i kommunerna

Alkohol och drogutvecklingen

Nationellt

Regionalt

Verksamhet 2010

Litteratur och källor

Organisation och styrning

Länssamordningen av ANDT-arbetet sker i enlighet med hur uppdraget redovisas i länsstyrelsens regleringsbrev, nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner, regeringens mål för tobaksarbetet och det alkohol- och drogpolitiska länsdokumentet för Värmland 2005-2010. Länssamordnaren har nära samverkan med Statens folkhälsoinstitut och ANDT-sekretariatet på Socialdepartementet.

Länssamordnarens uppdrag under 2009 har varit att:

- implementera de nationella handlingsplanerna för alkohol- och narkotikapolitiken, på lokal och regional nivå
- sprida kunskap om forskning och kunskapsbaserade metoder
- vara länk mellan nationell, regional och lokal nivå
- samordna aktörer på regional nivå
- bidra till att få en hållbar och effektiv struktur i det förebyggande arbetet
- samordna insatserna inom satsningen "Skolan förebygger"
- samordna insatserna inom satsningen "Små kommuners förebyggande arbete mot narkotika och alkoholskador"
- planera och anordna samordnar- och nätverksträffar
- planera och anordna styrgruppsmöten, möten med andra arbets-/referensgrupper

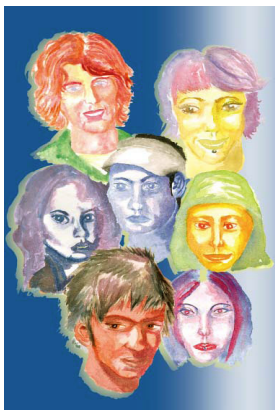
Samhällsråd Värmland

Samhällsråd Värmland bildades under 2009 och skall stödja länets ANDT-förebyggande- och brottsförebyggande arbete samt stimulera till ökad samverkan för att öka tryggheten i länet och minska den grova organiserade brottsligheten. Arbetet ska bedrivas i samverkan mellan Polismyndigheten i Värmland, Landstinget i Värmland, Region Värmland och Länsstyrelsen Värmland. Länssamordnaren är föredragande i ANDT-frågorna och representant från Polismyndigheten är föredragande vad gäller de brottsförebyggande frågorna. I Samhällsråd Värmland sitter landshövdingen, landstingsdirektören, länspolismästaren och Region Värmlands chef.

Ett utskott sammansatt av tjänstemän från Polismyndigheten och Länsstyrelsen bereder rådets sammankomster. Samhällsråd Värmland förankrar arbetet i respektive organisation, ger mandat för arbetet samt ger direktiv för eventuella gemensamma insatser. ANDT-arbetet och brottsförebyggande arbetet har många gemensamma utgångspunkter och en gemensam organisation kommer att ge effektivitetsvinster.

Länssamverkansgruppen för alkohol- och drogfrågor

Sedan 1998 finns Länssamverkansgruppen för alkohol- och drogfrågor i Värmland, med uppdrag att samordna de alkohol- och narkotikapolitiska insatserna i länet. Länssamverkansgruppen leds av Länsstyrelsen som har ordförandeuppdraget i gruppen. Under 2009 har Länssamverkansgruppen för alkohol- och drogfrågor bestått av följande representanter; socialdirektören på Länsstyrelsen, cheferna för utvecklingsstaben och enheten för Folkhälsa och samhällsmedicin på Landstinget i Värmland, en social- och arbetsmarknadschef och en tjänsteman på Region Värmland, tillförordnad operativ chef för Polismyndigheten i Värmland, verksamhetschefen på Värmlands idrottsförbund, representant från Tullverket och verksamhetschef på Brottsförebyggande Centrum i Värmland. Drogfritt Värmland är arbetsnamnet på gruppens insatser.

Alkohol- och drogpolitiskt länsdokument

Det finns ett alkohol- och drogpolitiskt länsdokument för Värmland för åren 2005-2010, som brett har processats fram av en mängd aktörer och antagits av parterna i Länssamverkansgruppen för alkohol- och drogfrågor och dess politiker. Det alkohol- och drogpolitiska länsdokumentet för Värmland ger uttryck för den politiska viljeinriktningen i Värmland för hur det främjande och förebyggande arbetet ska utformas. Grundsynen i dokumentet är att det alkohol- och drogförebyggande arbetet i Värmland skall utgå från ett folkhälsoperspektiv. Basen är befolkningsinriktade insatser och ett hälsofrämjande synsätt

Referensgrupper

Två referensgrupper finns sedan 2003 knutna till Länssamverkansgruppen för alkohol- och drogfrågor i Värmland.

Referensgrupp politiker

I politiska referensgruppen finns en representant från varje kommun i länet utsedd av kommunstyrelsen och representanter från landstingets tandvårds- och folkhälsoutskott. Gruppen träffas för att få utbildning, aktuell information och erfarenhetsutbyte.

Referensgrupp föreningar/organisationer

Föreningarna och organisationerna på länsnivå träffas för att få aktuell information, ge sin bild av läget samt informera om sina aktiviteter och insatser som kan kopplas till alkohol- och drogförebyggande insatser. I denna grupp deltar t ex nykterhetsorganisationerna, Rädda Barnen, Hela människan, studieförbund, NTF och Värmlands idrottsförbund. Vid några tillfällen har hyresgästföreningar och pensionärsförbund deltagit.

Organisation av det drogförebyggande arbetet i länets kommuner

Kommun	Invånare	Samordnare Ansvarig förvaltning	Alk- drog program	Styrgrupp
Arvika	26 250	60 % t v tjänst Lärande och stöd	Ja, 2007	Ja, särskild styrgrupp småkommunsatsningen
Eda	8 649	50 % t v tjänst KS	Ja, 2001, revideras	Ja, styrgrupp för Edas ansvar
Filipstad	10 782	25 % t v tjänst KS	Ja, 2010	Ja, lokala folkhälso- rådet
Forshaga	11 444	Del av ungdomssam- ordnaruppdrag	Ja, 1997 revideras	Ja, KSAU
Grums	9 302	100 t v tjänst SON	2007	Ja, KSAU och hälso- och trygghetsrådet
Hagfors	12 993	100 % t v Barn och bildning	Ja 2007	Ja, styrgrupp för barn och ungas hälsa
Hammarö	14 547	75 % (50 % t v) Socialförvaltning	Ja, 2008	På gång
Karlstad	83 641	2 heltidstjänster t v Arbetsmarknads- och socialförvaltning	Ja, 2008	Ja, samverkansgruppen för barn och unga
Kil	11 748	100 % t v Socialförvaltning	Ja 2007	Ja, drogpolitiska grup- pen
Kristine- hamn	23 906	Nej, kontaktperson kommunkansliet	Ja 2005	Ja, trygghets- och folk- hälsorådet
Munkfors	3 880	100 % t v Kultur och utbildning	Ja, 2008	Ja, särskild styrgrupp småkommunsatsningen
Storfors	4 495	50 % t v KS utveckling	Ja 2003, nytt pg	Ja, Bredsjögruppen
Sunne	13 566	50 % t v Bildningsförvaltningen	Ja, revide- ras	Ja, lokala förebyggande rådet
Säffle	15 868	Kontaktperson	Ja, 2006	Nej
Torsby	12 878	50 % tom dec 2010 KS	Ja, 1997	Ja, TOSAM – Torsby samhällsråd
Årjäng	9 877	50 % t v Socialförvaltning	Ja, 2004	Ja, särskild styrgrupp småkommunsatsningen

Fjorton av sexton kommuner har idag lokala samordningsfunktioner för det lokala förebyggande arbetet. I de två andra finns kontaktpersoner för arbetet som får samma information och erbjudande om utbildning och stöd som de andra kommunerna.

Huvuddelen av kommunerna har integrerat de lokala samordnarna för alkohol- och drogfrågor i det reguljära arbetet som idag blivit tillsvidareanställningar, ofta i kombination med andra uppdrag som ungdomssamordnare, folkhälsoansvarig eller ansvarig för andra projekt.

Huvuddelen av kommunerna har fungerande styrgrupper för det förebyggande arbetet.

I alla kommuner finns alkohol- och drogpolitiska dokument, dock med skiftande ålder och inom småkommunsatsningen genomförandeplaner för alkohol- och drogförebyggande insatser.

Verksamhet i länssamordnaruppdraget under 2009

Reguljär verksamhet

Möten med Samhällsråd Värmland

Samhällsråd Värmland har träffats vid två tillfällen under året. Då rådet är nytt har det fått en gedigen bakgrund till dagens alkohol- och drogförebyggande arbete i länet samt diskuterat programförklaring, namn på gruppen och inriktning för arbetet 2010. Bildandet av denna strategiska ledningsgrupp för ANDT-frågor, Samhällsråd Värmland, kommer att bli betydelsefullt för samordningen av aktörer på länsnivå och tyngden i det fortsatta arbetet genom att tydliga signaler nu kommer från högsta ledningen i länet.

Möten med Länssamverkansgruppen för alkohol- och drogfrågor

Länssamverkansgruppen för alkohol- och drogfrågor, har haft möte vid fyra tillfällen under 2009. Länssamverkansgruppen har under året gett fortsatt stöd till länets kommuner stöd utifrån Drogfritt Värmlands grundidé d v s utbildningsinsatser efter behov, möjlighet till erfarenhetsutbyte via nätverksarbete och möjlighet till handledning. Målsättningen är att alla länets kommuner skall ha en struktur för arbetet och att arbetet kontinuerligt ska ske utifrån de fem grundstenarna – kartläggning, analys och målsättning, handlingsplan och ansvarsfördelning, verksamhet och genomförande och slutligen uppföljning.

Möten med referensgrupper

Den politiska referensgruppen med representation från alla länets kommuner och landstinget har haft möten vid två tillfällen under 2009. I mars redovisade en folkhälsostateg från Landstinget resultat från befolkningsenkäten, Liv och hälsa. Representant från Polismyndigheten i Värmland informerade om aktuell verksamhet och brottsstatistik. Maria Renström, gruppleddare för regeringens ANDT-sekretariat på Socialdepartementet gav aktuell information.

På mötet i november fick politiska referensgruppen rapport från Ansvarsfull alkoholservering, länssamordnaruppdraget, organisation och styrning av ANDT-frågorna på länsnivå. Landshövdingen och länspolismästaren informerade om Samhällsråd Värmland och om polismyndighetens uppdrag att intensifiera arbetet mot den grova organiserade brottsligheten och dess koppling till ANDT-frågorna. Några politiker från olika kommuner berättade om betydelsen av att delta i nationella projekt och andra berättade hur de lyckats prioritera att lyfta in samordnaruppdraget i reguljär verksamhet

Organisationer och föreningar som berörs av alkohol- och drogproblematiken har bjudits in till två träffar under 2009. I februari genomfördes denna träff tillsammans med de lokala samordnarna för alkohol och drogfrågor för diskussion och information om sina verksamhetsområden. En folkhälsostateg på landstinget redovisade data från Liv och Hälsa, landstingets befolkningsenkät. Avslutningsvis fick de en kort rapport om länssamverkansgruppens verksamhet under året.

I december deltog CAN (centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) på träffen med frivilligorganisationerna och informerade om sin verksamhet, nya webbsidan för ungdomar i riskmiljöer och satsningen Local Hero. I övrigt pågår en nära samverkan med frivilligorganisationerna inom nätverket "Semig" som arbetar för att synliggöra barn i riskmiljöer. Läs mer under rubriken barn i riskmiljöer.

Informationsinsatser och opinionsinsatser

Länssamverkansgruppens hemsida - www.drogfrittvarmland.nu - är en viktig del i vårt kommunikationsarbete, där vi sprider information om arrangemang, fakta, aktuell forskning och vad som händer i kommunerna och länet. Vad gäller övrigt opinionsarbete har detta knutits samman med mediasatsningen inom ”Småkommuners förebyggande arbete mot narkotika och alkoholskador”, läs mer under denna satsning.

Samordnarträffar och lokala nätverksträffar

De lokala samordnarna träffas regelbundet och hela gruppen har träffats under åtta heldagar under året för att i första hand utbyta erfarenheter och få aktuell information från nationell och regional nivå. En av dagarna har de träffats tillsammans med länets alkoholhandläggare med syfte att underlätta samverkan mellan dessa båda professioner. Till denna dag bjöds också länets frivilligorganisationer in för att presentera sina förebyggande verksamheter. Årets sista samordnarträff genomfördes tillsammans med samordnare från Örebro län och vid detta tillfälle presenterades ny data ur Ung i Värmland och de fick fördjupning i hur man håller kreativa möten.

Exempel på innehåll som lyfts på samordnarträffarna är aktuell information från nationell och regional nivå, regeringens åtgärdsplan inom ANDT området, regeringens strategi för föräldrastöd, droger på fältet, information och diskussion om Familjeverkstan och gruppdiskussioner utifrån egna prioriterade områden. Samordnarna har fått information om Nya perspektiv, som är landstingets och Region Värmlands gemensamma satsning på fyra prioriterade områden i länet; Den sårbara familjen, Riskbruk, Psykisk hälsa och Äldres hälsa.

Länssamordnarna från sju län i Mellansverige erbjöd samliga lokala samordnare i sina län delta på en två dagars fördjupningskonferens i Tällberg i Dalarna i september, där de fick möjlighet till erfarenhetsutbyte och fördjupning i lokalt alkohol- och drogförebyggande arbete.

Alla lokala samordnare har under året haft minst ett besök av länssamordnaren för att diskutera utvecklingen av det förebyggande arbetet i kommunen. Handledning har också skett via mail- och telefonkontakt. Då flera nya samordnare tillkommit under året på grund av att tidigare samordnare slutat eller fått nya uppgifter inbjöds de nya till en kort information om forskning, metoder, genomgång av organisation och pågående verksamhet.

Nästan alla kommunledningar har haft minst ett besök av länssamordnaren under 2009. Ofta har besöken samordnats med styrgruppsbesök inom småkommunsatsningen. Några besök har skett i samband med att kommunen bytt samordnare av olika anledningar. De kommunbesök som gjorts under året är viktiga för det fortsatta arbetet. Vid kommunbesöken diskuterades vikten av långsiktighet, vikten av styrgrupper, vikten av vilken/vilka som representerar olika verksamheter i olika sammanhang.

Länets kommuner är indelat i fyra nätverk efter eget önskemål enligt följande:

Norra nätverket – Sunne, Torsby, Munkfors, Hagfors

Västra nätverket – Eda, Årjäng, Arvika, Säffle

Södra nätverket – Karlstad, Hammarö, Kil, Forshaga och Grums

Östra nätverket – Filipstad, Storfors, Kristinehamn. Östra nätverket har regelbunden samverkan med kommunerna i västra Örebro län.

De lokala nätverken tar själva i dialog med länssamordnaren initiativ till att genomföra utbildningsdagar för egna nätverket utifrån behov i kommunerna. För detta får de visst ekonomiskt stöd från Länssamverkansgruppen och råd och stöd i planeringsarbetet.

Under 2009 har initiativ tagits till följande lokala utbildningsdagar:

- Utbildningsdag om narkotika, Centrala nätverket
- Information om Pinnociomodellen, Norra nätverket
- Fritidens betydelse, Västra nätverket
- Lokal drogmässa i Hagfors
- Hur minskar vi tillgången på illegal alkohol, Östra nätverket
- Dopningutbildning, Munkfors
- Tobaksutbildningar i norra länsdelen

Regerings föräldrastödsstrategi

I samband med att regeringens föräldrastödsstrategi presenterades i slutet av mars, ansvarade länssamordnarna för det praktiska och det lokala programmet då presentationen skedde i form av en satellitkonferens. I Värmland deltog ett drygt hundratal personer under förmiddagen då strategin presenterades. Ett av de fyra regionala nedslagen skedde i vårt län, då en kommunpolitiker och en landstingspolitiker fick komma till tals. På eftermiddagen samma dag hade nätverket för familjecentraler en ordinarie träff och fortsatte då att diskutera förmiddagens innehåll. Bengt Sundbaum var moderator under dagen. I samband med att uppdraget gavs till länssamordnarna bildades en arbetsgrupp med berörda av föräldrastödsinsatser som träffades vid fem tillfällen för att planera de lokala inslagen. Efter konferensen slutade denna grupp att träffas då det redan fanns grupperingar i länet som redan var engagerade i utveckling av föräldrastödsinsatser:

- Familjecentralsnätverket
- Arbetsgruppen Den sårbara familjen, som lyder under Region Värmland
- Småkommuners förebyggande arbete mot narkotika och alkoholskador

Länsdialog

ANDT- sekretariatet gjorde ett besök i länet i form av en länsdialog den 29 juni, då statssekreteraren och tre representanter från ANDT-sekretariatet mötte ett trettiotal personer från länet, politiker, tjänstemän, frivilligorganisationer. Mötet genomfördes på Dömle herrgård under sommarens varmaste dag, men det var bra uppslutning och pressen bevakade presskonferensen på ett bra sätt. Denna länsdialog var en del i ANDT-sekretariatets arbete med att samla in underlag till regeringens åtgärdsprogram inom ANDT-området 2010.

Länssamordnarträffar och regional samverkan

Länssamordnaren har deltagit vid samtliga länssamordnarträffar som Folkhälsoinstitutet bjudit in till under året vilket varit vid fem tillfällen, totalt nio dagar. Ett av tillfällena var en tvådagars processledarutbildning. Utöver dessa dagar har länssamordnaren deltagit på två dagar som Socialdepartementet arrangerat, en uppföljningsdag ANDT och en dag om opinionsarbete.

Länssamordnarna i Mellansverige (Värmland, Örebro, Dalarna, Västmanland, Södermanland, Gävle och Uppsala) har träffats regelbundet för att utbyta erfarenheter. Under 2009 har gruppen träffats vid fyra tillfällen och arrangerat två fördjupningsdagar för de lokala samordnarna i de sju länen som ingår i den regionala samverkan. Länssamordnarna i dessa sju län har haft gemensam handledning under hösten, en gång per månad.

Alla länssamordnare i landet medverkade med en gemensam monter på narkotikamässan i Örebro i maj för att visa på vårt uppdrag och presentera småkommunsatsningen.

Övriga möten och föreläsningar

- Möte med polisens KUT för statistikinformation.
- Länssamordnare och samordnare från en kommun har föreläst på FHI:s grundutbildning för samordnare under en förmiddag.
- Länssamordnaren, en lokal samordnare och ett kommunalråd har föreläst på en konferens som FHI anordnat om Folkhälsoarbete i små kommuner med fokus på förebyggande råd i småkommuner
- Länssamordnaren i Värmland är länsombud för CAN och deltagit på deras aktiviteter.
- Länssamordnaren har träffat de studieförbund i länet som skrivit avtal med FHI om att få arbeta med Familjeverkstan.
- Länssamordnaren har presenterat sitt uppdrag för länsstyrelsens ledning samt deltagit i diskussioner om Länsstyrelsens alkohol- och drogpolicy som har skrivits om och antagits under 2010.
- Regelbundet deltagande på länsstyrelsen enhetsmöten, utvecklingsmöten och HRU möten (hållbar regional utveckling)
- Möte med KSAN för att diskutera möjligheterna till ett gemensamt projekt för att utveckla deras tjejgruppsmaterial till flickor med olika diagnoser.
- Möte med Thomas Rostock, SKL för att diskutera insatser för barn och unga i länet
- Studiebesök från Länsstyrelsen i Gävle och lokala samordnare från Gävleborg

Insatser i samverkan med andra aktörer

Alkohol och trafik

Arbetet med att implementera Skellefteåmodellen har fortsatt och idag arbetar alla länets kommuner enligt denna modell i mer eller mindre omfattning. Länssamordnaren har deltagit på några uppföljningsmöten av Skellefteåmodellen.

Hela vägen är ett samarbetsprojekt mellan NTF, Vägverket, Landstinget, Länsstyrelsen och Region Värmland. Länssamordnaren finns med i arbetsgruppen och stödjer uppdraget och satsningen som NTF är huvudman för. Gruppen har haft tre möten under året och arbetar för trafiksäkerhet vilket innebär att köra nyktert, använda bälte, hålla hastigheten och använda hjälm vid användande av moped. 39 företag i länet har skrivit under uppdraget och alla brandmän i länet har fått utbildning i trafiksäkerhet.

Länets trafiksäkerhetsråd har lagts ner under året och representant från Vägverket kommer därför att lyftas in i Länssamverkansgruppen för alkohol- och drogfrågor från 2010.

Riskbruk i arbetslivet

Tillsammans med Landstingets riskbruksprojekt och Region Värmland har en arbetsgrupp planerat och genomfört en konferens om riskbruk av alkohol i arbetslivet. Konferensen genomfördes i oktober med 150 deltagare från olika verksamheter. Huvudföreläsare var Ulric Hermansson, nationella riskbruksprojektet, andra föreläsare var projektledaren för riskbruksprojektet i Värmland, några företagsledare, forskaren Bengt Starrin, Karlstad universitet och underhållaren Björn Starrin. Under ett längre mingel på eftermiddagen presenterade företagshälsovården i länet sin verksamhet. En liknande konferens planeras även hösten 2010.

Samverkan med landstingets verksamheter

Länssamordnaren är adjungerad i landstingets drogpreventiva arbetsgrupp som haft fyra möten under året och har nära samverkan med projektledaren för riskbruksprojektet. Riskbruksprojektet är en vidareutveckling av den utbildningsinsats på Motiverande samtal, MI som Länssamverkansgruppen tidigare tagit initiativ till. Förutom utbildningar i MI innehåller den nya satsningen tydligare uppföljning, handledning, integrering med andra livsstilsfrågor.

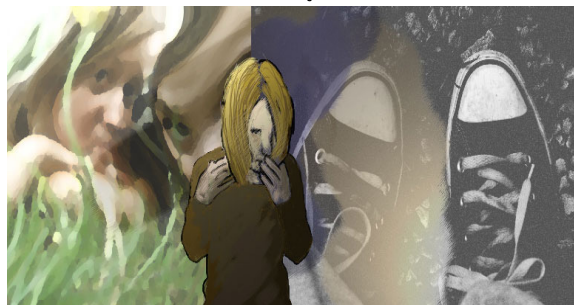
Länssamordnaren har också ett nära samarbete med landstingets folkhälsostrateger i frågor som psykisk hälsa, föräldrastöd, statistik, sex och samlevnad och tobak och deltar någon gång per år på forskning och samhällsmedicins arbetsplatsträffar för att informera om de alkohol- och drogförebyggande insatserna i länet. Några av folkhälsostrategerna sitter också med i styrgruppen för skolan förebygger. Samverkan har också skett med folkhälsostrategerna i föräldrastödsarbetet, då de har uppdrag att utveckla föräldrastödet i flera olika sammanhang. Samverkan har också skett med projektledaren för medborgardialog för att diskutera eventuella gemensamma satsningar på att nå ungdomar i länet.

Barn i riskmiljöer

Det har växt fram ett hållbart, spännande och givande samarbete mellan frivilligorganisationer och offentliga verksamheter kring barn i riskmiljöer i nätverket Se Mig och i den referensgrupp som finns knuten till Länssamverkansgruppen för alkohol- och drogfrågor. Nätverket Se Mig som arbetar för att synliggöra glömda barn och som består av representanter från Hela människan, Rädda Barnen, NBV, Bryggan, IOGT-NTO, Landstinget i Värmland och Länsstyrelsen via länssamordningsfunktionen, har fortsatt arrangerat utbildningsdagar. Nätverket har träffats en gång i månaden under året för att planera aktiviteter under barnkonventionsveckan som i år genomfördes för tredje året. Nätverket fördelade visst ekonomiskt stöd till kommuner för att genomföra lokala aktiviteter vecka 47 på olika platser i länet. En presskonferens genomfördes innan aktuell vecka, som väckte stort intresse hos media och nätverket annonserade brett i media för att marknadsföra aktiviteterna under veckan. Nätverket har startat en egen hemsida www.semig.nu.

Länsstyrelsen har erbjudit alla barngruppsledare i länet och genomfört en utbildning för dessa under två dagar på Dömler herrgård i december, då Elisabeth Hagborg från Ersta Vändpunkten var kursledare.

Nätverket - Se Mig

Dopning

Det fanns planer på att under 2009 helt lägga ner Länsgruppen mot dopning, som funnits sedan 1994, då under året representanterna från tull och idrottsförbund har lyfts in Länssamverkansgruppen. Länsgruppen mot dopning kommer att finnas kvar som en arbetsgrupp som kommer att förbereda ärenden inför Länssamverkansgruppens möten. Gruppen har under 2009 träffats vid två tillfällen, men har inte varit operativa under året. Gruppen kommer under 2010 kompletteras med en fritidschef från en kommun. Kommunernas fritidsverksamhet berörs av dopningsproblematiken då gym kan finnas i kommunala lokaler. En representant ur länsgruppen bevakade en stor dopningskonferens i Norge under våren. En lokal utbildningsdag om dopning genomfördes i Munkfors i februari.

Samverkan med Region Värmland

Ett flertal möten har skett med representanter från Region Värmland för att knyta samman Länssamverkansgruppens insatser med "Nya perspektiv". I denna satsning har fyra arbetsgrupper bildats; den sårbara familjen, riskbruk och riskbeteende, psykisk hälsa och äldres hälsa. Dessa arbetsgruppen skall arbeta för att nå de målsättningar som tagits fram i de prioriterade områdena. Länsamordnaren har också deltagit på ett möte med länets fritidschefer.

Samarbete med Karlstads Universitet

Ett möte har genomförts tillsammans representant från FHI:s riskbruksprojekt, Karlstad kommun, Karlstad universitets ledning och studentkår för att återuppta det arbete som tidigare påbörjats efter initiativ från studentkåren för att få till stånd ett effektivt alkohol- och drogförebyggande arbete på Karlstads universitet.

Särskilda utvecklingsprojekt

Skolan förebygger

Värmland var ett av två pilotlän när Statens Folkhälsoinstitut 2005 startade upp satsningen Skolan förebygger. Detta uppdrag har krävt samordning från regionala nivå, vilket vilat på länssamordnaren. Tre kommuner i länet, Sunne, Arvika och Karlstad har deltagit i pilotarbetet, där personal inom skolan har fått utbildning i kunskapsbaserade metoder.

En styrgrupp finns på länsnivå bestående av kontaktpersonerna i pilotkommunerna, representant från Region Värmland, folkhälsostrateger från landstinget, samordnande skolsköterska, FHI och länssamordnaren. Denna grupp har träffats vid tre tillfällen under året för att planera verksamhet och sprida de metoder som används.

Arbetet med Skolan förebygger, var under första halvåret 2009 inte lika aktivt som tidigare då det inte fanns ekonomiska resurser för att utveckla uppdraget. Däremot har utbildning och nätverksträffar erbjudits i de metoder som redan påbörjats under FHI:s pilotarbete i länet. Filmen som produce-

rats för att visa implementeringen av Skolan förebygger i Värmland har fortsatt varit ett bra sätt att sprida våra erfarenheter. Arbetet tog fart efter sommaren då FHI fick klart med ett nytt regeringsuppdrag Skolan förebygger 2. Vi har under hösten kartlagt behovet av fortsatta insatser, sökt och beviljats medel från FHI för anlita en lokal resurs under 2010 för att vidareutveckla det alkohol- och drogförebyggande arbetet i skolan.

Under 2009 har ett antal tredagars MI utbildningar erbjudits, en sjudagars handledarutbildning i SET, en grundutbildning för ÖPP-instruktörer och nätverksträffar för utbildade SET-handledare.

Småkommuners förebyggande arbete mot narkotika och alkoholskador

Satsningen Småkommuners förebyggande arbete mot narkotika startade redan hösten 2005 då Hällefors kommun tog initiativ till en konferens på temat ”Små kommuner mot narkotika”. Målgrupp var små kommuner i Värmland och Örebro, politiker, samordnare/kontaktperson och polis. Denna konferens ledde till att Örebro och Värmlands län fick ekonomiskt stöd från nationell nivå, för satsningen Småkommuners förebyggande arbete mot narkotika och alkoholskador. Satsningen handlar om att utveckla den övergripande strukturen för det förebyggande arbetet i kommunerna samt att prioritera arbetet i tre utvecklingsområden; tillgänglighetsbegränsning, föräldrastöd och mediainsatser.

En styrgrupp finns för arbetet som består av representanter från FHI, representanter från polis och kommun från de båda länen och länsamordnarna. Styrgruppen för småkommunsatsningen har träffats tre gånger under året för att stämna av arbetet i de båda länen. På styrgruppens möten har utvärderaren från Karlstads universitet deltagit.

Tretton kommuner i Värmland har deltagit i småkommunsatsningen under 2009. Samordnarna i deltagande kommuner har träffats vid ett antal tillfällen under året. En tredagars samordnarträff genomfördes 10-12 mars, då de fick utbildning i projekt/processledarskap.

I september genomfördes en uppföljningsdag kring opinionsarbetet inom småkommunsatsningen. Ted Bergdahl, journalist ledde arbetet under denna uppföljningsdag i Kristinehamn. Teori varvades med praktiska övningar.

Under året har kommunernas styrgrupper fått besök av länsamordnaren. I de fall man efterfrågar utbildning har sådan erbjudits med följande innehåll: Vad säger forskningen, aktuell nulägesbild av alkohol- och drogproblematiken, aktuellt från nationell och regional nivå, avstämning av arbetet med genomförandeplanerna. Ett viktigt syfte med styrgruppsbesöken har varit att påtala styrgruppens vikt och funktion i arbetet, diskutera pågående arbete och planerad verksamhet. Andra syften med kommunbesök har varit att delta på den lokala arbetsgruppens möte, lokala evenemang eller ge handledning till samordnarna.

Länssamordnarna i Värmland och Örebro har träffats vid sju tillfällen under året för att planera och följa upp genomförda aktiviteter samt gå igenom kommunernas genomförandeplaner. Småkommunsatsningen har fortsatt utvärderats av Karlstads universitet. Utvärderaren har deltagit vid olika arrangemang och intervjuat samordnare, länssamordnare och styrgrupper vid flera tillfällen under året.

Kommunerna i västra Örebro och östra Värmland (Degerfors, Karlskoga, Hällefors, Storfors, Kristinehamn, Filipstad, Lindesberg, Nora, Ljusnarsberg) genomförde en tvådagarskonferens 4-5 februari på temat illegal alkohol. Första dagen handlade om narkotikaläget idag, redovisning av Örebro län för en drogfri trafik, representanter från Örebro ungdoms och familjeteam berättade om hur de samverkar mellan skola och socialtjänst för att bedriva ett offensivt arbete gällande oro och missbruk. Dag två diskuterades och redovisades exempel på hur man hantera problemet med att oseriösa hyresvärdar och kriminella organisationer etablerar sig i våra kommuner? Ett antal uppföljningsträffar på temat har genomförts under året för att följa upp konferensen.

Lokadagar

Lokadagarna i oktober har kommit att bli centrala i småkommunsatsningen. Det var här allt började 2005 med att man upptäckte att man hade mycket att vinna på att samverka med andra kommuner där man kunde känna igen varandras förutsättningar. Varje år sedan start har Lokadagarna genomförts under två dagar i början av oktober. Målgrupp 2009 var politiker, samordnare/kontakt person för alkohol- och drogfrågor samt en polis per kommun. Dag ett inleddes med aktuell information från FHI som presenterades av Åsa Domeij, poliser från Värmland och Örebro presenterade narkotikasituationen i länen, länssamordnarna gav en lägesbeskrivning av arbetet inom småkommunsatsningen. ANT-sekretariatet gav aktuell information, Christoffer Bohman från Stockholmspolisen och lokala samordnare från länen redovisade erfarenheter från satsningen Krogar mot knark. Dag två inleddes med att styrgruppen i mediasatsningen redovisade erfarenheter från insatserna under året. Representanter från Nynäshamn kommun pratade på temat Det är lönsamt att investera i folkhälsa och berättade hur de arbetat. Eftermiddagen ägnades åt professionsvisa gruppdiskussioner på följande teman:

Polisen - Illegal alkohol och annan brottslighet – exempel på lyckade insatser

Politiker - För att satsning på förebyggande insatser skall ske i tid, krävs politiskt ledarskap

Samordnare - Att leda kreativa möten

Under hösten uppdaterades kartläggningar och genomförandeplaner för 2010 har tagits fram i dialog med länssamordnarna. Kartläggningen och genomförandeplanerna har blivit viktiga redskap i uppföljningsarbetet.

Opinionsarbete

Mediainsatser har pågått sedan småkommunsatsningen startade i december 2006. Under åren har samordnarna fått utbildning och fortbildningsdagar inom området och under 2007 bildades en styrgrupp för mediainsatserna. En mediabank har tagits fram och som finns tillgänglig för alla kommuner, där det finns material som kan användas för lokala insatser.

Mediastyrgruppen har tagit fram en kommunikationsplan för 2009 och alla kommuner har reserverat medel i sina genomförandeplaner för att möjliggöra denna gemensamma satsning. Satsningen under året har bestått av en informationsfilm som körts i radio, tv, SF-bio och i några butiker. Affischer har funnits periodvis på stortavlor. I informationen har allmänheten uppmanats tipsa polisen om illegal alkohol. Under året har tipsen till polismyndigheten i Värmland ökat markant vilket polisen upplever till viss del beror på småkommunsatsningens mediainsatser.

I och med att alla kommuner 27 kommuner deltagit i satsningens opinionsinsats för att stoppa langningen av alkohol till minderåriga och bidragit med både arbetsinsats och pengar gör att kommunerna får mycket valuta för liten insats.

Deltagande kommuner i Värmland: Arvika, Eda, Filipstad, Forshaga, Grums, Hagfors, Hammarö, Kil, Kristinehamn, Munkfors, Storfors, Sunne, Säffle, Torsby och Årjäng

Deltagande kommuner i Örebro: Askersund, Degerfors, Hällefors, Lekeberg, Lindesberg, Ljusnarsberg, Karlskoga, Kumla och Nora

Vet du hur lätt tonåringar får tag i sprit?

Skolavslutningar är blöta tillställningar för många ungdomar. Unqa och alkohol är en riskabel kombination. Alkohol ökar risken för oönskade sexuella kontakter, misshandel, narkotikadebut och framtida beroende. Att minska tillgången på alkohol för ungdomar, och att skjuta upp alkoholdebuten, är viktiga delar av det brottsförebyggande och hälsofrämjande arbetet.

Stoppa langningen är ett samarbete mellan 24 kommuners samordnare för det alkohol- och drogförebyggande arbetet i Värmland och Örebro län.

Vi vuxna har ett ansvar att skydda unga från alkohol. Vad gör du?

www.STOPPA LANGNINGEN.info
Att köpa ut sprit till en vän kan skapa mer sorg än glädje

www.STOPPA LANGNINGEN.info
Att köpa ut sprit till en vän kan skapa mer sorg än glädje

Tillgänglighetsbegränsning

Vad gäller de tillgänglighetsbegränsande insatser som gjorts i kommunerna har det handlat om regelbunden tillsyn och inköpskontroller men också möten och träffar mellan olika professioner för att förbättra samverkan för att minska tillgången på alkohol och narkotika. Kronobergsmodellen håller på att implementeras i länet och denna innebär nolltolerans från polisen vad gäller ungdomar och alkohol. Alkoholen direktförverkas och föräldrarna kontaktas. Metoden används mer eller mindre i hela länet beroende på polisens och socialtjänstens resurser.

Föräldrastöd

ÖPP- Örebro preventionsprogram används i de flesta kommunerna i länet. ÖPP är en kort föräldrainformation med tydligt budskap, som ges vid ordinarie föräldramöten ifrån åk 6 – åk 9. En grundutbildning för ÖPP-presentatörer har genomförts under året och ytterligare två instruktörer har utbildats. Flera andra metoder används för att utveckla föräldrastödet som t ex Föräldrakomet, ICDP, COPE och föräldrastegen. Erbjudandet till kommunerna att tillsammans med universitet söka ekonomiskt stöd från FHI för att utveckla föräldrastödet bidrog till att 13 kommuner lade ner stora resurser på att skriva gedigna ansökningar till FHI under året men som tyvärr inte gav någon utdelning denna gång. Flera av kommunerna skrev ansökningarna på ett sådant sätt, så att delar av verksamheten ändå skall kunna genomföras även om det kommer att ta längre tid. Länsstyrelsen var ansvarig för det praktiska i samband med presentationen av regeringens föräldrastödsstrategi den 31 mars. Länsamordnaren har träffat studieförbunden för att diskutera Familjeverkstan.

Det nära samarbetet mellan kommunerna i Örebro län och Värmlands län samt den nära dialogen mellan de båda länsamordnarna har fortsatt varit av stor vikt för satsningens positiva utveckling.

Kriterier för deltagande i småkommunsatsningen t.ex. krav på samordnare och styrgrupp på hög nivå har bidragit till att det idag finns fungerande styrgrupper och samordnare i de flesta av länets kommuner.

Alkohol på krogen och samverkan med projektledaren för ansvarsfull alkoholservering

En stor del av alkoholen i landet dricks i offentlig miljö, på krogar och restauranger.

1995 fördes ansvaret för utredning och tillsyn av serveringstillstånd över till kommunerna från Länsstyrelsen som tidigare haft uppdraget. Sedan då har antalet krogar med serveringstillstånd ökat i hela landet. I projektet Ansvarsfull alkoholservering som under några år drivits av Länsstyrelsen utbildas krogpersonal i ansvarsfull alkoholservering, kommunerna tar fram policy och arbetar med tillsyn. För att följa upp insatserna görs varje år ungdomsstudier och berusningsstudier. Ungdomsstudierna görs av ungdomar som försöker köpa alkohol utan att behöva visa leg och berusningsstudierna görs av skådespelare som spelar mycket berusade och som försöker köpa alkohol. Kommunerna har 2009 övertagit ansvaret för metoden Ansvarsfull alkoholservering med visst stöd av Länsstyrelsen. Diagrammen nedan visar resultaten av berusningsstudierna och ungdomsstudierna i länet.

Ungdomsstudie på krogen
Andel som blev serverade

2006	28 %
2007	41,8 %
2008	17,5 %
2009	13,2 %

Berusningsstudie på krogen
Andel som blev serverade

2006	62,5 %
2007	50 %
2008	36,1 %
2009	47 %

Ett nära samarbete har utvecklats mellan länssamordnaren och projektledaren för ansvarsfull alkoholservering. Tillsammans arrangeras gemensamma träffar för länets alkoholhandläggare och samordnare. Projektledaren för ansvarsfull alkoholservering har samma styrgrupp som länssamordnaren och deltar på möten med referensgrupperna och länssamverkansgruppen. Ansvarsfull alkoholservering är en betydelsefull metod för att minska tillgängligheten av alkohol som är ett av utvecklingsområdena i Småkommunsatsningen.

Tobak

Länsstyrelsen har för 2009 av FHI beviljats medel för tobaksprojektet Ingen rök utan eld. Ansvarig för detta projekt har projektledaren för Ansvarsfull alkoholservering varit. Det handlar om att förstärka den lokala tobakstillsynen. Ansvariga på lokal nivå har fått utbildning i praktisk tillsyn och kartläggningskontroller har genomförts i samtliga kommuner.

Länsstyrelsen har vid två tillfällen samlat de övriga projekten i länet som fått ekonomiskt stöd från FHI för tobaksförebyggande insatser för information och erfarenhetsutbyte.

Exempel på insatser i kommunerna inom några områden

Kommun	Gruppverksamhet barn till missbrukare (BIM grupp)	Föräldrastöd utöver MVC, BVC och familjerådgivning
Arvika	Ja, Ljuspunkten	Familjecentral, Föräldrastegen, Föräldrakomet, Förstärkt föräldrakomet, Tonårskomet, ÖPP, ICDP, pappa-barngrupper
Eda	Ja, Solljuset	Föräldramöten med tema åk 2-9, ICDP och ÖPP
Filipstad	På gång	ÖPP, Nya steg
Forshaga	Nej	Familjecentral, Komet, ICDP och enskilda föräldrasamtal
Grums	Ja, Humlan	Familjecentral på gång, Komet och ÖPP
Hagfors	Ja, Kristallen	Familjecentral, Cope, Tonårscope, ÖPP
Hammarö	Ja, Fyren	Familjecentral, ÖPP, Komet
Karlstad	Ja, Hopptornet och Bryggan	ÖPP, Active parenting, FöräldraKomet
Kil	Ja, Ventilen	Familjecentral, FöräldraKomet
Kristinehamn	Ja, Växthuset	Familjecentral
Munkfors	På gång, samverkar med Hagfors	ÖPP, individuella samtal
Storfors	På gång	Familjecentral, Föräldrakomet, ART, ÖPP, enskilda samtal
Sunne	Ja, Fjärilen	Familjecentral, ÖPP, stegen, Komet
Säffle	Ja, Jeppes barn	COPE, Föräldrastegen och inom Familjehuset Hörnans verksamhet
Torsby	Ja, Reflexen	Komet, ÖPP
Årjäng	Vilande, kör barn till Arvikas verksamhet	Familjecentral, temakvällar, Föräldrastegen och Active parenting

Det är två kommuner som i dagsläget inte har eller planerar gruppverksamhet för barn till missbrukare.

Regerings föräldrastödsstrategi och FHI:s erbjudande om att söka ekonomiskt stöd till föräldrastödsarbete satte fart på länets kommuner. Tre ansökningar skickades till FHI, där 13 kommuner var involverade men tyvärr beviljades ingen av dessa medel men en spännande samverkan mellan kommuner som tidigare inte samverkat uppstod och som verkar fortsätta. Flera av ansökningarna var skrivna på ett sådant sätt att verksamheten skulle kunna genomföras även utan ekonomiskt stöd men under betydligt längre tid.

Kommun	Förebyggande insatser i skolan	Deltar Småkommunsatsning
Arvika	SET, ÖPP, MI, Disa, Skolkomet	Ja
Eda	ICDP, MI, SET, ÖPP, tobakskontrakt, föräldramöten med tema	Ja
Filipstad	Nya steg, SET, Tobaksfri DUO, ICDP, ÖPP	Ja
Forshaga	ÖPP, temadagar, elevhälsoteamet, SET	Ja
Grums	ÖPP, Komet, Nya steg, kontrakt mot tobak, information på föräldramöten	Ja
Hagfors	Cope, Tonårscope, MI, SET, ÖPP och elevhälsoteam	Ja
Hammarö	Charlie, SET, Disa	Ja
Karlstad	MI, SET, ÖPP, SkolKOMET, Ledarskap och förhållningssätt	Nej, ingen småkommun
Kil	EQ-utbildning, Disa, plan vid frånvaro	Ja
Kristinehamn	Förebyggande insatser på respektive skola	Nej
Munkfors	SET, MI, ÖPP, elevhälsa, tobaksfri duo	Ja
Storfors	Dansundervisning och en mängd andra aktiviteter, SET (Livskunskap), Demokratiprojekt, ÖPP	Ja
Sunne	SET, Tobaksfri duo, ÖPP	Ja
Säffle	Olweus mobbingprogram, samverkan skola-fritid, ART, SET, MI	Nej
Torsby	ÖPP, Tobaksfri duo,	Ja
Årjäng	SET, MI, Repulse, ÖPP, policy	Ja

SET (social emotionell träning), MI (motiverande samtal) och ÖPP (Örebro preventionsprogram) är metoder som nästan alla kommuner har eller håller på att implementera i sina skolor.

Kommunerna har i högre grad än tidigare samverkan med andra myndigheter och organisationer som också är aktiva inom området, som polisen, landstinget, Vägverket och olika frivilligorganisationer.

Alla kommuner i länet arbetar med Skellefteåmodellen i mer eller mindre omfattning. Metoden innebär att man erbjuder personer som tas för rattfylleri samtal hos socialtjänsten inom minst 48 timmar.

Polismyndigheten arbetar utifrån Kronobergsmodellen i hela länet som innebär att polisen förverkar den alkohol som ungdomar bär på, kontaktar deras föräldrar och erbjuder samtal efteråt. Denna metod förutsätter nära samverkan mellan socialtjänst och polisen.

Alkohol- och drogutvecklingen

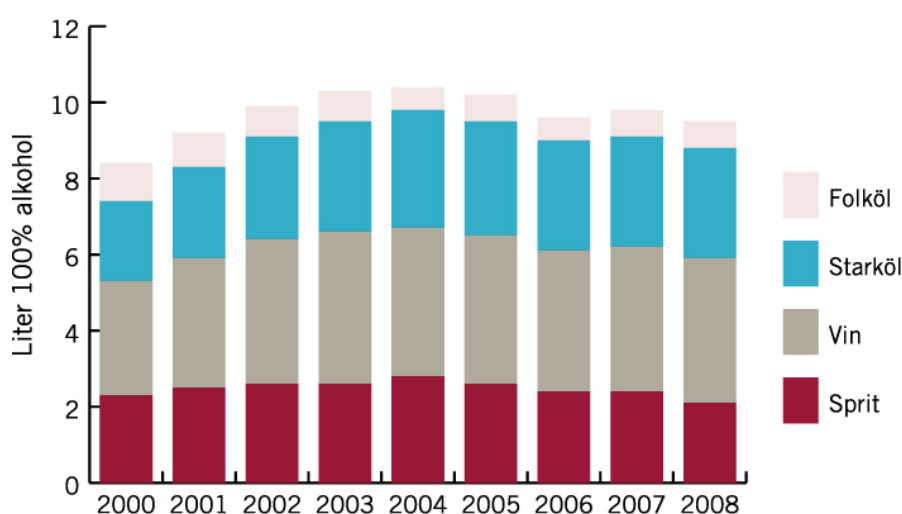
Nationellt

Alkohol

Nationella undersökningar visar att den totala alkoholkonsumtionen har fortsatt att sjunka under 2009. En dominerande del av minskningen har skett bland unga män. En mindre ökning har skett bland äldre män. Det har även skett en viss nedgång bland unga kvinnor men en relativt tydlig uppgång bland kvinnor över 50 år.

Antalet intensivkonsumtionstillfällen har sjunkit över tid bland både män och kvinnor i åldrarna 16–29 år, men framförallt bland män och i synnerhet bland yngre män. Enligt Statens Folkhälsoinstituts nationella folkhälsoenkät har andelen unga män i åldersgruppen 16–29 år som inte dricker någon alkohol alls ökat från 7 till 14 procent under samma period. Andelen alkoholkonsumenter bland underåriga är lägst sedan mätningarna startade år 1971

Diagram 1.

Källa: SoRAD, Stockholms universitet

Diagram 1 visar skattningen av den totala alkoholkonsumtionen per år 2000–2008, per alkohol-druck, registrerad konsumtion samt skattningar av oregistrerad konsumtion

Skadeutveckling

En av de mer uppmärksammade förändringarna under senare år har varit den kraftiga ökningen av vårdade för alkoholförgiftning. Inrapporterade siffror har visat på en ökning under hela 2000-talet av ungdomar mellan 15–24 år som vårdats i slutenvård med alkoholförgiftning.

Narkotika

Sverige tillhör de länder inom EU som har den lägsta förekomsten av missbruk av narkotika. Det gäller såväl bland skolelever som bland vuxna. Antalet personer med ett tungt missbruk (injicerande eller dagligt missbruk) har under 2000-talet varit relativt konstant. År 2008 beräknades antalet personer vara cirka 26 000. Av Statens folkhälsoinstituts nationella folkhälsoenkät framgår att i den vuxna befolkningen (16–84 år) har andelen män som uppger att de någon gång i livet provat narkotika (cannabis) minskat från 15 procent år 2004 till 12 procent år 2008 för att därefter öka igen till 16 procent. 7–8 procent anger att de provat någon gång i livet. Andelen pojkar i årskurs 9 (15–16 år) som i Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysnings (CAN) skolenkäter uppger att de någon gång har använt narkotika var 2009 9 % av pojkarna och 7 % av flickorna.

Mörkertalet vad gäller användningen av nya droger via Internetförsäljning befaras vara stort, enligt de statliga myndigheterna på det brottsbekämpande området.

I en kunskapssammanställning som Statens folkhälsoinstitut har genomfört år 2009 beräknas att minst 10 000 personer (nästan uteslutande män) har brukat dopningsmedel under det senaste året. Under åren 1993–2008 har i genomsnitt 1 procent av pojkarna och färre än 0,5 procent av flickorna i årskurs 9 svarat att de någon gång prövat anabola steroider. Antalet dopningsbrott och beslag av dopningsmedel har ökat det senaste decenniet vilket skulle kunna tyda på en ökad förekomst av dopning.

Skadeutveckling

Enligt Socialstyrelsens patientregister har antalet vårdade på sjukhus med drogrelaterade diagnoser ökat bland män sedan år 2000. När det gäller dödlighet i samband med dopning finns sedan 1988 totalt 120 analyserade dödsfall som visar förekomst av anabola androgyna steroider

Tobak

Tobaksbruket har minskat kraftigt under de senaste 25 åren. Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) undersökning av levnadsförhållanden var andelen dagligrökare i den vuxna befolkningen 14 procent år 2008 (12 procent av männen och 16 procent av kvinnorna).

Fortfarande är det över en miljon svenskar som röker och lika många som snusar. Cirka 16 000 nya rökare tillkommer varje år och nyrekryteringen sker främst bland ungdomar. Det är framför allt kvinnor över 45 år som är dagligrökare.

Enligt CAN har rökning bland skolungdomar i årskurs 9 (15–16 år) minskat betydligt sedan början av 1970-talet. Under senare år är det ca 5 procent av pojkarna och ca 8 procent av flickorna som uppgett att de är dagligrökare. Det vanligaste är att man bara röker på fest, vilket gäller ungefär en av tre rökare. Totalt sett är det dock ungefär lika många pojkar som flickor (ca 30 procent) som är tobakskonsumenter, dvs. röker och/eller snusar.

Vattenpipsrökning är ett förhållandevis nytt problem som brett ut sig i Sverige. Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) kan en vattenpipssession på en timme motsvara den inhaleda rökvolymen från 100 cigaretter. CAN:s nationella skolundersökning 2009 visar att över 60 procent av pojkarna och flickorna i gymnasiets årskurs 2 har rökt vattenpipa.

Skadeutveckling

Enligt Statens folkhälsoinstitut dör omkring 6 400 svenskar i förtid varje år som följd av sin rökning. Ytterligare ca 500 svenskar beräknas dö till följd av passiv rökning. När det gäller andelen dödsfall orsakade av rökning har dödsfallen bland kvinnor ökat under de senaste 20 åren medan dödsfallen bland män sjunkit.

Regionalt

De regionala källorna att hämta data från är brottsstatistik från Polismyndigheten, drogvaneundersökningen Ung i Värmland som Karlstad Universitet genomför vart tredje till fjärde år och Liv och hälsa som Landstinget också genomförs med samma intervall. Någon ny Ung i Värmland och Liv och hälsa har inte genomförts sedan förra årsrapporten, men uppgifter från dessa källor finns ändå med som jämförelse till de nationella uppgifterna, där vi kan konstatera att konsumtionsutvecklingen på nationell och regional nivå stämmer väl överens.

Ung i Värmland

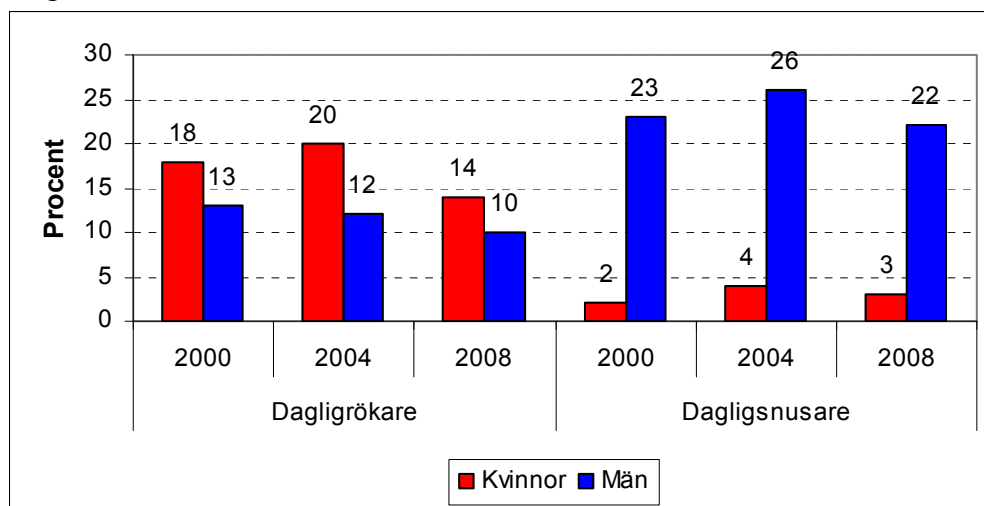
2008 års Ung i Värmland visar att andelen som varit berusade innan 13 års ålder har minskat och andelen icke konsumerar av vin, sprit eller starköl har ökat till 41 % bland pojkarna och 33 % hos flickorna. Trots det ligger andelen intensivkonsumenter på en fortsatt hög nivå 30 % av flickorna och 25 % av pojkarna. Skillnaderna i alkoholvanor är mycket stora mellan elever som sökt teoretiska gymnasieprogram och de som sökt icke-teoretiska. Andelen pojkar och flickor som uppger att de regelbundet intensivkonsumerar alkohol är dubbelt så stor i den senare än i den förra gruppen. Även andelen elever som någon gång använt narkotika är större (ungefär dubbelt så stor) bland sökande till icketeoretiska program än till teoretiska program.

Rökningen har minskat över tid och snusandet bland pojkar har minskat väsentligt till 11 % hos pojkarna och 2 % av flickorna.

Liv och Hälsa

Liv och hälsa 2008 visar att andelen dagligrökare fortsätter att minska, både bland män och kvinnor. Läggs bruket av cigaretter och snus dagligen samman så är andelen som använder tobak störst bland män jämfört med kvinnor. Män och kvinnor som röker dagligen jämfört med ickerökare bedömer mer sällan sitt eget hälsotillstånd som mycket bra/bra.

Diagram 2

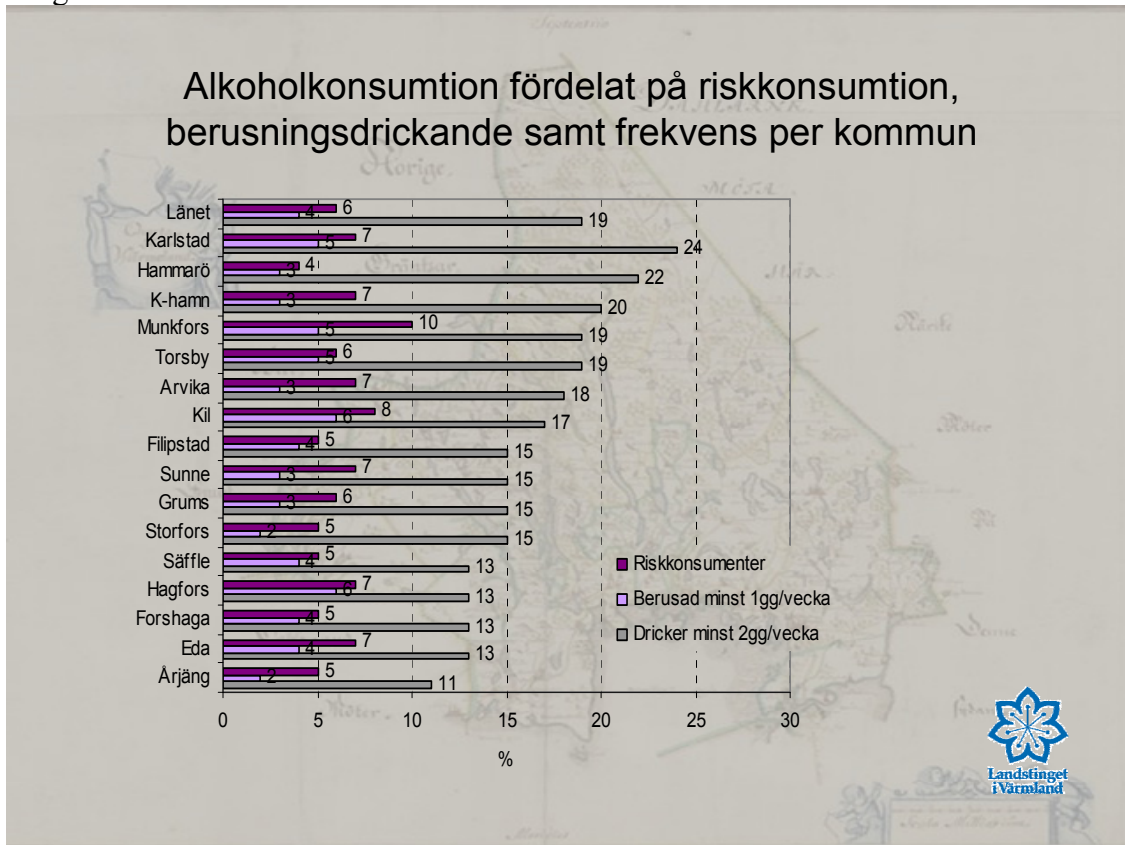

Källa: Liv och hälsa

Diagram 2 visar tobaksbruket i Värmland, förändring över tid

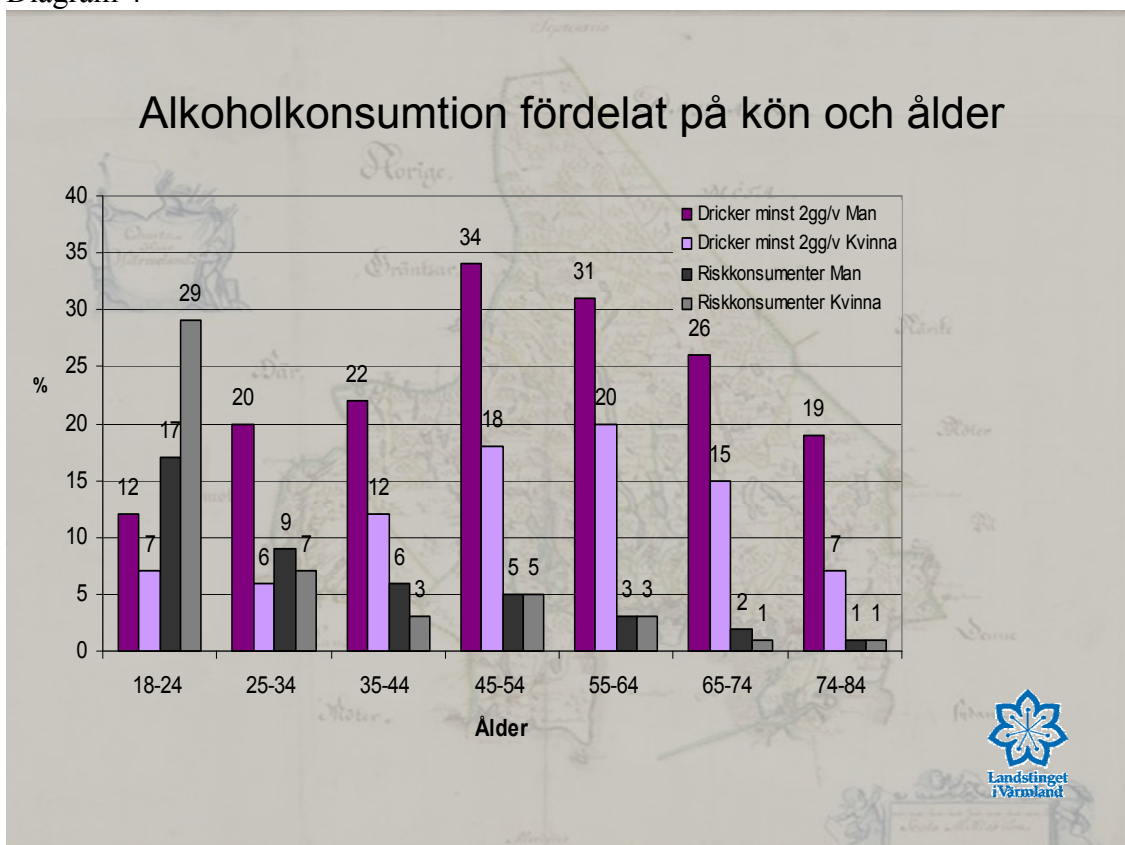
Andelen som dricker så mycket att de varit berusade minst en gång varje månad har minskat och andelen riskkonsumenter har också minskat något, även om skillnaderna är mycket små mellan mättillfällena 2004 och 2008. I Liv och hälsa ställs ett antal frågor som skall belysa befolkningens alkoholvanor. Dels får man besvara frågor om hur mycket man dricker och dels hur ofta man dricker sig berusad. Genom att slå ihop tre frågor skapar man ett index för vad som kallar riskkonsumtion. Det är framförallt bland de yngre männen 18-34 år som riskkonsumtionen minskat samt bland kvinnor 35-49 år. Riskkonsumtionen ligger runt 6 procent i Värmland. Män och kvinnor mellan 45-64 år dricker vid flest tillfällen under en vecka.

Diagram 3

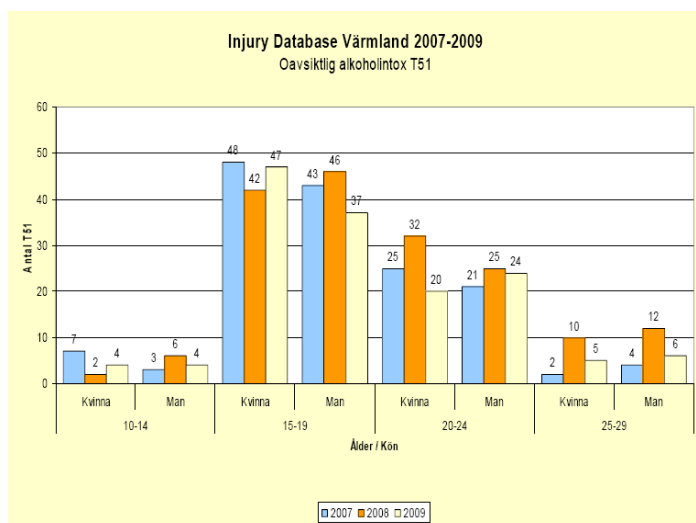
Källa: Liv och hälsa

Diagram 4

Källa Liv och hälsa

Diagram 5

Källa: Injury Database (IDB) Värmland

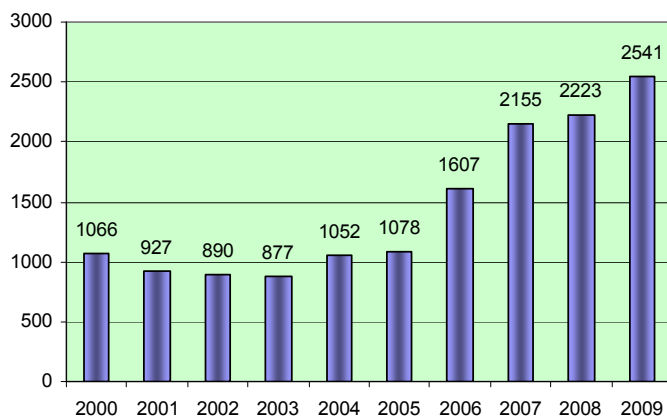
Diagram 5 visar andel män och kvinnor som vårdats för oavsiktlig förgiftning av alkohol på länets akutmottagningar 2007-2009. Andelen vårdade för alkoholförgiftning i åldersgruppen 15-29 år har minskat något under 2010

Uppgifter från polismyndigheten i Värmland

Polisens statistik visar upptäckta och/eller anmälda brott, inte den faktiska brottsligheten. Det totala antalet anmälda brott har minskat i Värmland under 2009. Nedanstående diagram visar utvecklingen för några alkohol- och narkotikarelaterade brott i Värmland. Kommentarer till diagrammen kommer från polismyndigheten.

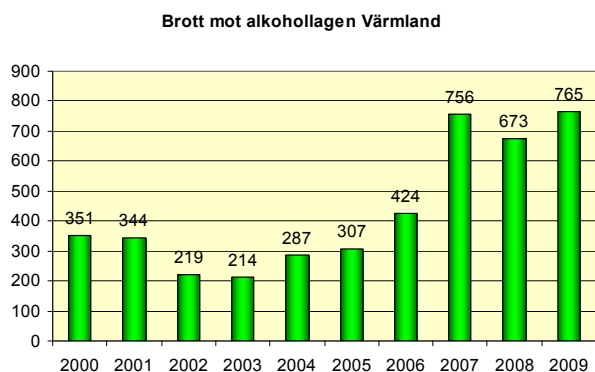
Diagram 6

Narkotikabrott i Värmland

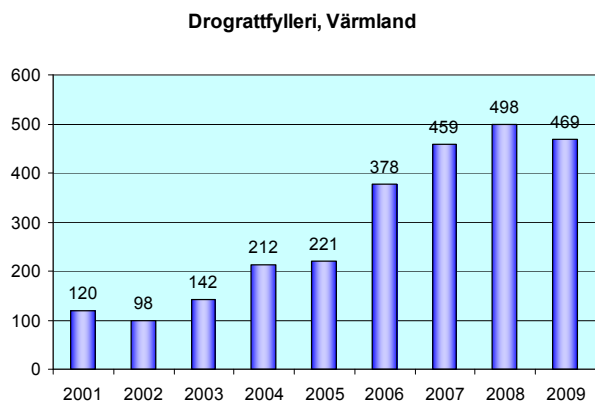
Kommentar: Detta är så kallade egeninitierade anmälda brott – vilket innebär brottslighet som uppdagas genom polisens insatser. Ju mer polisen satsar mot en viss typ av brottslighet desto fler brott anmäls och här utgörs merparten av ringa narkotikabrott – eget bruk. Polismyndigheten har särskilt fokus på unga lagöverträdare.

Diagram 7

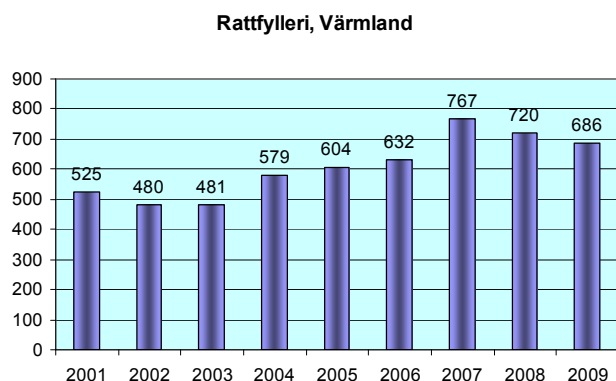
Kommentar: Se ovan. Polisen har sedan ett antal år prioriterat den yttre verksamheten att bekämpa den illegala alkoholen – främst ungas drickande.

Diagram 8

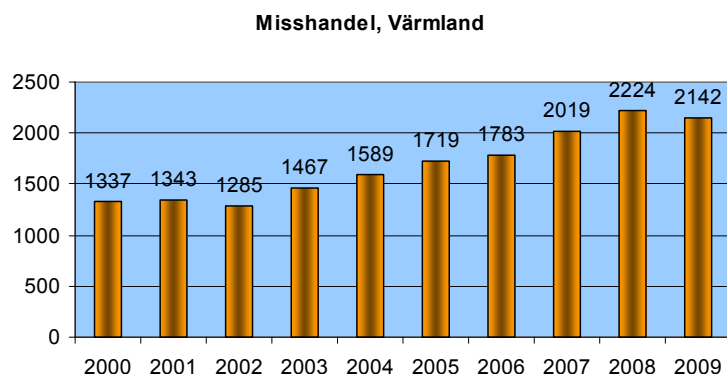
Kommentar: All personal i yttre tjänst har utbildats i "Drogtecken och symptom". Polisens kontroller i trafiken har – utöver trafiksäkerhetsarbetet – kommit att bli ett viktigt verktyg i kampen mot annan brottslighet. Särskilt vaneförbrytare färdas ofta drogpåverkade i trafiken. Därför är direktiven att inte enbart kontrollera nykterhet (alkohol) utan även om drogpåverkan kan misstänkas. Också detta är till största delen egeninitierade insatser.

Diagram 9

Kommentar: Polisen i Värmland har vid sidan av de tre storstadsmyndigheterna genomfört flest alkoholutandningsprov – så kallade "blås" – i landet. Det nationellt satta målet om 65500 LAU-prov har överträffats med mer än 100 %. En optimistisk förhoppning om att detta intensiva arbete gett en preventiv effekt?

Diagram 10

Kommentar: Våldsbrotten är till 70-80 % alkoholbetingade. Polisen har sedan 2007 haft en särskild inriktning mot våld i offentlig miljö. 2009 bröts ökningen av antalet anmälda misshandelsbrott – för första gången sedan 2002. Om det är ett trendbrott och effekt av polisens insatser är för osäkert att uttala sig om.

• Verksamhet 2010

Verksamheten kommer att drivas vidare utifrån hur uppdraget beskrivs i regleringsbrevet till länsstyrelsen och utifrån lokala och regionala behov. En verksamhetsplan är framtagen för 2010 där följande områden kommer att prioriteras.

Enligt regleringsbrevet skall:

- Länsstyrelserna ska bidra till uppbyggnaden av en långsiktig samordning av det alkohol-, dopnings- och tobaksförebyggande arbetet.
- Länsstyrelserna ska ansvara för att det finns en särskild samordnarfunktion i länet med en, eller för de största länen flera, länssamordnare.
- Den s.k. länssamordnarfunktionen ska samordna och utveckla arbetet med genomförandet av de nationella alkohol- och narkotikahandlingsplanerna och arbetet med att uppnå etappmålen för samhällets insatser inom tobaksområdet.
- Länssamordningen ska vidare arbeta med att främja regional samverkan mellan myndigheter, organisationer och det civila samhällets organisationer m.fl.
- Länssamordningen skall utgöra länk mellan lokal, regional och nationell nivå samt fånga upp och vidareförmedla lokala och regionala behov av stöd till den nationella nivån.
- Redovisningen av arbetet ska ske till, och i enlighet med anvisningar från, FHI

Kopplat till länssamordnaruppdraget har FHI beviljat ytterligare medel för särskilda satsningar för:

- Småkommuners förebyggande arbete mot narkotika och alkoholskador
- Skolan förebygger 2
- Tobaksförebyggande insatser

För mer information om verksamheten 2010 finns verksamhetsplanen att läsa i sin helhet på www.drogfrittvarmland.nu

Litteratur och källor

Hagquist C (2009). Alkohol-, narkotika- och tobaksvanor bland niondeklassare. Resultat från Ung i Värmland 1988 – 2008. Forskningsrapport. Karlstads universitet.

Kalander-Blomqvist, Janson, Starrin (2009). Värmlänningarnas liv & hälsa 2008. www.liv.se
www.kau.se

Regerings åtgärdsprogram för alkohol- narkotika- dopnings- och alkoholpolitiken 2010.
www.regeringen.se

FHI:s databas alkohol- och narkotikautvecklingen i siffror www.fhi.se

Opublicerat

Uppgifter från de lokala samordnarna och alkoholhandläggarna i kommunerna

Uppgifter från landstingets enhet för Folkhälsa och samhällsmedicin

Uppgifter från polismyndigheten i Värmland

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, 054-19 70 00
www.lansstyrelsen.se/varmland